

FATERMELÉSI RENDSZEREK KIDOLGOZÁSÁNAK ÉS ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

Dr. Solymos Rezső

A faellátás növekvő gondoljai miatt Európában és más földrészeken is törek-
senek a fatermelés gyors növelésére. Azokat az erdőket, amelyeket korábban
fatermelési céllal nem hasznosítottak, egyre nagyobb részben alakítják át gaz-
dasági erdőkké.

A fatermelés fejlesztésére irányuló törekvésekben mind nagyobb szerepet
kapnak az iparszerű termelési módszerek, valamint az egész fatermelési folyamatot
komplexen átfogó technológiák. A társadalmi tulajdonban levő erdők, az állami
nagyüzemek kedvező előfeltételeket szolgáltatnak ehhez. A KGST-ben az utóbbi
évek folyamán rendezett erdészeti tanácskozásokon a tagállamok képviselői több
alkalommal rámutattak erre.

Magyarországon a három évtizede alakult erdőgazdasági nagyüzemek egyre
eredményesebben működnek. E három évtized folyamán felhalmozódott gyako-
rlati tapasztalatok és kutatási eredmények lehetővé teszik, hogy fatermeszté-
sünket most tovább fejlesszük és az eddig kialakult eljárásokat iparszerű ter-
melési módszerekkel cseréljük fel.

A mezőgazdasági termelési rendszerek kialakítása során elért értékes ered-
mények és tapasztalatok közül várhatóan sokat lehet majd hasznosítani a fater-
melési rendszerek kidolgozásakor is. A fatermelés sajátos viszonyai miatti alap-
vető eltéréseket azonban figyelembe kell venni.

A fatermelési rendszerek kérdése az elmúlt év folyamán több alkalommal
szóba került szakközönségünk nyilvánossága előtt. Erdészeti irodalmi előzmé-
nye azonban nincsen. Eppen ezért írásom olyan tervezet, amely nyilvánvalóan
még további kiegészítéseket és vizsgálatokat igényel.

A fatermelési rendszer a termelési célok és előfeltételek alapján szerves egy-
ségbe kapcsolja a fatermesztést és a fakitermelést. *A biológiai lehetőségeknek, a
természet erőinek a fokozott hasznosítása* a fatermelési rendszer kereteiben ki-
emelt jelentőségű. Kiemelt szerepe van még a *gépesítésnek*, az ökonómiai köve-
telmények érvényesülésének és nem utolsósorban a *szakmai irányításnak*.

A fatermelési rendszer főbb jellemzőit, a következők szerint célszerű megha-
tározni:

- Iparszerű termelés megvalósítása egyet jelent az *ipar szintjére emelt terve-
zéssel, szervezéssel és kivitelezéssel*. Külön ki kell emelni a termelési célok
(feladatok) konkrét meghatározását és a termelési fegyelemben megkívánt
iparszerű követelményeket.
- A termelési célnak *megfelelő nemesített fajfajták* (klón csoportok) alkalma-
zása a termőhelyi viszonyok mérlegelésével.
- Az egész termelési folyamatra kiterjedő *komplex technológia* alkalmazása,
amely egymással összehangolt résztechnológiákból áll (magtermelés-csemete-
termelés-erdősítés-erdőtisztítás stb.).
- Az optimális *fatermelési területegységek* kialakítása, amelyeken a termelési

technológiát optimális élőmunka, gép, eszköz- és anyagfelhasználással lehet alkalmazni.

- Az adott területen *maximális termelési tevékenység* kifejtése, amely lehetővé teszi a szükséges beruházásoknak gyors megtérülését.
- Több erdőgazdálkodó szerv *együtműködésének* kialakítása egy rendszerközponttal, amely átfogó koordinációs feladatokat lát el.
- A fatermelési rendszer gyakorlati bevezetésének és működtetésének megfelelő erdőgazdasági-erdészeti-erdészkerületi *szervezeti forma* kialakítása.
- *Rendszerközpontok* létrehozása és olyan szintre való emelése, hogy azok a termelés szellemi, technikai és ellenőrzési bázisai legyenek.
- Az újabb *kutatási eredmények*, valamint hazai és nemzetközi tapasztalatok folyamatos bevezetéséhez szükséges előfeltételek megteremtése.
- A fatermelési rendszerhez szükséges *szakemberek kiképzése*, hatékony tevékenységük előfeltételeinek biztosítása.

A fatermelési rendszerben döntő jelentősége van a szervezési feladatok jó megoldásának. A fatermelési rendszert úgy kell kialakítani, hogy:

- a fatermeléssel kapcsolatos *vezetési és szervezési tevékenység* teljes körét magábfoglalja,
- az *ökonómiai* szempontokat helyezze előtérbe és azokat jövedelmezőségi vizsgálatokkal segítse,
- feleljen meg a *gépesítési* követelményeknek,
- oldja meg a *termelési technológiák* bevezetését és folyamatos fejlesztését,
- teremtsen meg az egyes *termelési folyamatok* szerves kapcsolatát,
- az erdőterületet a *fatermelési területegységnek* megfelelően ossza be (tag, erdőrésztlet),
- oldja meg a *programozott fatermesztést*, a matematikai módszerek, az elektronikus adatfeldolgozó gépek alkalmazását a döntés előkészítésében, a termelésfejlesztésben és irányításban.

Szeretném külön kiemelni a *fatermelési területegységek* kialakítását, mert ez viszonylag hosszú időt igénylő erdőrendezési feladat. A területegység méretének igazodnia kell a géprendszerek gazdaságos kihasználásához és az iparszerű termelésszervezéshez. A termőhelyi tényezők figyelembevételével, közel azonos méretű és lehetőleg szabályos területegységeket célszerű kialakítani. Ezeket alapul véve kell végezni az üzemtervezést és annak során a termőhelyfeltárást, hozadékszabályozást, ökonómiai osztályozást.

A fatermelési rendszer kidolgozása és bevezetése érdekében létre kell hozni a rendszerközpontokat és a hozzájuk tartozó társgazdaságokat. A fatermelési *rendszerközpont* főbb feladatait a következőkben célszerű meghatározni:

- a fatermelési rendszerek kidolgozásának megszervezése,
- a társgazdaságok termelési lehetőségeinek felmérése és a technológiák adaptálása,
- a szaporítóanyagtermelés, a vegyszer és gépbeszerzés megszervezése,
- az ökonómiai tényezők elemzése,
- a gépjavítási, karbantartási szervizhálózat kiépítése,
- a tervezés egybehangolása,
- a szaktanácsadás és a szakoktatás,
- az újabb tudományos, technikai ismeretek megszerzése és bevezetése,
- a szükséges információ rendszer és hírközlés kiépítése.

A szervezés, a diszpécierszolgálat megkívánt hatékonyságát a hagyományost messze meghaladó információ és hírközlő berendezések kiépítésével lehet elérni. Mindez újszerű és eddig szokatlan feladatokat ró az illetékes szakvezetésre.

A társ gazdaságok hálózatába nemcsak az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok, hanem a tsz-ek, a vízügyi szervek és állami gazdaságok erdészeteit is célszerű bekapcsolni. A termelésfejlesztéssel együtt oldható meg ezáltal a sokszektorú erdőgazdálkodás egységes célkitűzéseinek és szemléletének kialakítása. A társ gazdaságok kötelessége:

- a fatermelési terület egységek kialakítása a szükséges feltáróhálózat kiépítésével,
- a termelési technológiák szigorú betartása,
- a korszerű vezetési szervezet kialakítása,
- a technológiai teryben szereplő beruházások pénzügyi előfeltételeinek megteremtése,
- a kellően elkülönített és differenciált adatszolgáltatás a rendszer értékelhetősége érdekében,
- jól képzett szakemberek alkalmazása.

A rendszerközpont és a társ gazdaságok területe akár egy erdő gazdasági tájcsoporthoz is kiterjedhet (Nyugat-Dunántúl, Kisalföld, Északi Középhegység stb.). Ez egyúttal azt is jelenti, hogy nem egy, hanem több fatermelési rendszert célszerű a szervezetben belül társítani.

Adott esetben meg kell teremteni a különböző, célállományok szerinti, fatermelési rendszerek társításának lehetőségét. A társítás főbb céljait és előnyeit a következőkben foglalom össze:

- a fatermelési munkák nagyarányú szervezett koncentrálását magas színvonalon lehet megoldani;
- a különböző időpontok szabad munka és gépkapacitása a különböző fafajok igénye szerint jobban hasznosítható;
- jobban megoldható az optimális területhasznosítás, a termelési célok és a termőhelyi adottságok összehangolása;
- a különböző célállományok fatermelési rendszere számos azonos gépberuházással megoldható;
- az elérhető fatermeszre (m^3) jutó beruházási hányad csökken;
- a különböző célállományokban az év folyamán jelentkező feladatok nem azonos időpontban kerülnek sorra, így a munkacsúcsok csökkenthetők (természetes-mesterséges, lomb-fenyő erdőfelújítás stb.);
- a munkaelosztás egyenletesebbé válik;
- a gépkihasználás és a gépjavítási igény is egyenletesebb lesz.

A felsorolt előnyök, a fatermelési adottságok egyaránt indokoltá teszik a dinamikus, hosszútávú fatermelési rendszerek társítását. A munka megindításakor ezt alapisrányelvként kell figyelembe venni.

Az ismertetettekben megállapítható, hogy a fatermelési rendszerek kidolgozását és bevezetését az előbbieken felsorolt követelményeknek és előfeltételeknek megfelelően azért célszerű szorgalmazni, mert ettől várható:

- a fatermelés további növekedése (fatermesztés + fakitermelés),
- a termelési fejelem növekedése,
- a gépek hatékonyabb hasznosítása,
- az élők munkai igény csökkenése,
- az új kutatási eredmények gyorsabb gyakorlati alkalmazása,
- a szakképzés és szaktanácsadás színvonalának emelkedése,
- a komplex erdészeti munkabrigádok kialakítása,
- a szemléletváltozás és fejlődés,
- a többcélú erdőgazdálkodás gazdaságosságának fokozása.

A fatermelési rendszerek kidolgozása és alkalmazása sokirányú elemzést és előkészítést igénylő feladat. Egy tanulmány keretében nem lehet e téma valamennyi tényezőjét összefoglalni. Nem is volt ez célom. A leírtak egy elgondolássorozatnak a rendszerbe foglalását, egy fejlesztési feladat megoldásának az építőköveit jelentik. A fatermelési rendszerek újszerű helyzetet teremtenek. A megszokott hagyományos termelési eljárásokat iparszerűen szervezett, gépesített eljárásokkal váltják fel, ami az erdőművelés, a fahasználat és az erdőrendezés területén egyaránt jelentős szemléletfejlesztést kíván.

Az erdészet körében alakultak ki hazánk első nagyüzemei. Erdőgazdálkodásunk színvonala az elmúlt három évtizedben az európai élmezőnybe emelkedett. Az elért szintet tovább kell növelni s ehhez a fatermelési rendszerek alapul szolgálhatnak. Ezt kívántam elősegíteni e tanulmány összeállításával is.

Д-р Шоймош Р.: ВОЗМОЖНОСТИ РАЗРАБОТКИ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЛЕСОРАСТИТЕЛЬНЫХ СИСТЕМ

Лесорастительная система объединяет выращивание и заготовку древесины в органическое целое. Основные характеристики системы: планирование, организация и выполнение на промышленном уровне. Среди требований следует выдвигать создание единицы площади по лесовыращиванию. Это должно приспосабливаться к экономичному использованию систем машин, к организации производства на промышленном уровне.

Dr. Solymos, R.: THE POSSIBILITIES OF THE ELABORATION AND APPLICATION OF WOOD PRODUCTION SYSTEMS

The system of timber production involves the processes of growing and harvesting timber. Its main characteristics are as follows: planning at an industrial level, organization and implementation. One of its main requirements is the establishment of land units for timber production. This has to be adjusted to the economic utilization of machinery systems and to the industrial type of production organization.

634.0.45

Kár...

A NIMRÓD VII. évf. 11. számának 5. oldalán vastag betűk vonzzák az olvasók figyelmét az alábbi mondatra:

„A vad által okozott károk kiegyenlítődnek, kompenzálódnak, és ez a népgazdaság mérlegében érzékelhető.”

Dr. Bencze Lajos — „A vadállomány és a vadkárok néhány kérdése” c. cikk szerzője — minden bizonnyal helyzetéhez méltó módon mérte fel a vad által okozott kárt. A legjobbkor. A hatékonyság növelésére és a szocialista tudat erősítésére irányuló állami akarat hatására valóban mindinkább és mind szélesebb körben előtérbe kerül ez a kérdés. Egyre több vadásznak, mező-, erdő- és vadgazdának okoz komoly gondot a meglévő hibák és ellentétek feltárása és rendezése. Az idézett kijelentés szerint fölöslegesen. Hiszen ha népgazdasági szinten a kár kiegyenlítődik, lehet-e egyáltalán beszélni egyes vadfajok nemkívánatos mértékű túlszaporodásáról? Szabad-e komolyan venni az erdő és vadgazdasági üzemterveknek az intenzívebb fatermesztésre és a vadállomány korlátozására vonatkozó előírásait? Nem vezet-e a sok nem kellően tájékozott, ágazati vagy provinciális szemlélet miatt tárgyilagos ítéletre képtelen szakember törekvése nem kívánatos irányba?

Az egyén és a csoport érdekeit sértő károkat az illetékesek (természetesen a károsultak) jól ismerik. A csak hosszabb távon érzékelhető kár mérésének ez ideig az elvi alapjai sem voltak tisztázottak. Nyilván e miatt becsülte túl a vadkárt a rendezést sürgető közvélemény.

Kár, hogy a szerző legalább a szakmai nyilvánosságot nem ajándékozta máris meg azzal a minden bizonnyal gazdag anyaggal, amelyre megnyugtató megállapítását alapozta.

Varga Béla